

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

KHALİL KHALİL ABDAN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2024/11437
Karar Tarihi : 25/6/2025

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR

Raportör : Merve ARSLANTÜRK
Başvurucu : Khalil KHALİL ABDAN
Vekili : Av. Abdurrahman BİTER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararının iptali için açılan davada bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/2/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 2003 doğumlu bir erkek olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır.

7. Başvurucu 14/1/2023 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) DAES terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında

yakalanarak gözaltına alınmış, 17/1/2023 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifade vermiştir. Başsavcılık 18/1/2023 tarihinde başvuru hakkında kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık, yapılan soruşturma kapsamında somut bir delil elde edilememiş ise de hakkındaki istihbari bilgiler ile ülke içinde bulunması tehlike arz ettiğinden başvurunun Ankara Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne teslimini sağlamıştır.

8. Ankara Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü 18/1/2023 tarihinde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (b) ve (d) bentleri uyarınca başvurunun gidebileceği güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışının sağlanmasına, bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir. Sınır dışı etme kararının gerekçesinde başvurunun Başsavcılığın ilgili yazısına istinaden hakkında DAESH terör örgütü yanlısı faaliyet gösterdiği şeklinde bilgi edinilmesi gösterilmiştir.

9. Başvurucu, hakkında alınan sınır dışı etme kararına karşı Ankara 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; sınır dışı etme kararının dayanağı olan soruşturma dosyasında hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, sınır dışı etme kararının usul ve yasaya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, dava dilekçesi ekine geçici koruma sağlanan yabancılara verilen çalışma izni belgesinin bir örneğini eklemiştir.

10. İdare Mahkemesi davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Başvurucu, nihai hükmü 31/1/2024 tarihinde öğrendikten sonra 16/2/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 6458 sayılı Kanun'un "İkamet izni" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder."

12. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesinin bireysel başvuru tarihindeki hâli şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancıнын rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez."

13. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

....

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

..."

14. 6458 sayılı Kanun'un "Geçici koruma" başlıklı 91. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir."

15. 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Ülkede kalış hakkı" başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye'de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz..."

16. Yönetmelik'in "İş piyasasına erişim hizmetleri" başlıklı 29. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Geçici korunanlara verilen çalışma izni, Kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez."

B. Uluslararası Hukuk

17. İlgili uluslararası hukuk için bkz. *Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah* [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, §§ 36-40.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 25/6/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Adli yardım için gerekli şartların mevcut olması hâlinde karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancıнын adli yardım talebi kabul edilmelidir (ayrıntılı bilgi için bkz. *Mehmet Şerif Ay* [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23; *Nadali Agheli Kohne Shahri* [1.

B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17,18). Somut başvuruda da bakımından ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuru hukukunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Sınır Dışı Etme İşlemlerindeki Usul Güvenceleri Kapsamında Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, sınır dışı kararına dayanak olarak gösterilen soruşturma neticesinde kovuşturmayla yer olmadığına karar verilmesine rağmen İdare Mahkemesince davanın reddedildiğini, sözü edilen mahkeme kararının gerekçeden yoksun olduğunu, yasal olarak Türkiye'de kaldığını, geçici koruma statüsünde bulunup çalışma iznine sahip olduğunu belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) Ek 7 No.lu Protokol'ün birinci maddesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, konuyla ilgili insan hakları yargısı içtihadına atıfta bulunulmuş; yapılacak değerlendirmede içtihadın ve olayın somut koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun sınır dışı edilmesinin olası sonuçlarıyla ilgili olarak herhangi bir iddiada bulunmaması ve Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre sınır dışı edilme kararlarına ilişkin uyumsuzlukları konu alan yargılama süreçleri medeni hak ve yükümlülük veya suç isnadıyla ilgili olmadığından adil yargılanma hakkının konusuna girmemesi (Z.M. ve I.M. [1. B.], B. No: 2015/2037, 6/1/2016, §§ 53-64) nedeniyle başvuru, sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

...

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

...

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

23. Anayasa Mahkemesi *Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah* (aynı kararda bkz. §§ 61-70) kararında ülkede hukuka uygun şekilde ikamet eden ve sınır dışı edilmelerine karar verilen yabancıların Sözleşme'ye Ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde teminat altına alınan usul güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının *sınır dışı etme işlemlerindeki usul*

güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

24. İleri sürülen iddianın usul güvenceleri kapsamında kalıp kalmadığı veya bu güvencelere aykırılık oluşturup oluşturmadığı somut olay özelinde değerlendirilmelidir (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 72).

25. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıнын usul güvencelerinden faydalanabilmesi için öncelikle kurallara uygun olarak ülkede ikamet etmesi gerekir. Ülkede yerleşme hürriyeti tanınmadığı takdirde yabancı, güvencelerin korumasından yararlanamaz. Her somut olayda yabancıнын yerleşme hürriyetine sahip olup olmadığı genel olarak yabancıların ikametlerini düzenleyen 6458 sayılı Kanun veya varsa ilgili mevzuat kapsamında ortaya konulmalıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 73).

26. Ülkede ikamet eden yabancıyı koruma altına alan ilk husus, sınır dışı etme kararının kanuna uygun şekilde alınması gereğidir. Sınır dışı etme kararının kanuna uygun olarak alındığından söz edilebilmesi için kanun metni ve uygulaması yabancıların davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir başka ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir. Bunun bir sonucu olarak müdahale yani sınır dışı etmeye ilişkin kanun yeterince erişilebilir ve öngörülebilir olmalıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 74).

27. Kamu makamları, sınır dışı etme kararına gerekçe teşkil eden eylem ve davranışları somut şekilde belirlemeli; ayrıca bu eylem ve davranışlar 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen sınır dışı sebepleriyle makul seviyede ilintili olmalıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 75).

28. Sınır dışı etme kararının muhatabı olan yabancıların yetkili bir merci -hâlihazırdaki mevzuata göre mahkeme- önünde sözü edilen karara karşı gerekçeler sunabilmesi ve durumunun yeniden incelenmesini isteyebilmesi için ilk aşamada sınır dışı etme kararının kendisine hukuka uygun şekilde tebliğ edilmesi ve kararın dayanağını oluşturan fiili sebeplerin neler olduğunu -bazı sınırlamalarla dahi olsa- öğrenebilmesi gerekir. Bunlarla birlikte usul güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması için şekli bir incelemenin ötesinde yabancıнын öne sürdüğü iddiaların esası hakkında bir değerlendirme yapılması da şarttır. Ayrıca yabancı, argümanlarını hazırlayıp sunabilmesi için yargılamanın imkân ve kolaylıklarından faydalanabilmelidir. Bu doğrultuda özellikle ülkenin dilini ve hukukunu bilmeyen bir yabancıya davadaki usul kuralları aşırı bir külfet yükleyecek ölçüde katı yorumlanmadan davanın ilerlemesi sağlanmalıdır (*Wisam Sulaiman Dawood Eaqadah*, § 76).

29. Sınır dışı etme işlemlerindeki usulü güvencelerden faydalanılabilmesi için öncelikle hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancı statüsünde olunması gerekir.

30. Başvurucu, geçici koruma statüsünde olup çalışma iznine sahip olduğunu ileri sürmüş ve dava dilekçesi ile başvuru formu ekine geçici koruma sağlanan yabancıların verilen çalışma izni belgesinin bir örneğini eklemiştir. Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancıların sağlanan bir koruma türüdür. Geçici koruma, faydalanıcılarına Türkiye'de koruma ve yardım sağlamaktadır. Bu koruma ve yardım, faydalanıcısı daha kalıcı bir çözüm bulana kadar Türkiye'de kalmasını, zorla geri

dönüşe karşı korunmasını ve en temel hak ve ihtiyaçlara erişimini kapsamaktadır. Dolayısıyla Yönetmelik'te de belirtildiği üzere geçici koruma kimlik belgesi, korunana Türkiye'de kalma hakkı sağlar ancak bu belge ikamet izni sayılmaz (bkz § 15). Yine geçici korunanlara verilen çalışma izni ikamet izni yerine geçmez (bkz. 16).

31. Sunduğu bilgi ve belgelere göre sınır dışı kararının verildiği tarihte başvurunun geçerli bir ikamet izni bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurunun *hukuka uygun şekilde ikamet eden yabancı* statüsünde olmadığı, sınır dışı etme işlemlerindeki usulü güvencelerin uygulanamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun yabancılara sınır dışı edilmelerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasının *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 25/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.